

W A L W E

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 3

November 1921

1. aastaläik

Sisu: Awalik arwamine ja riiklised kuriteod; Kodanik ja riigikaitse. — Sõjaminister ja ohwitserkond. — Kuidas Sõjawäe varustuswalitsus kiwisöö- ja „tolmu“- briketti ostis. — Wastuseks herra alampolkownik Kilk'ile. — Põhjatlääne-armee saapad ja meie Sõjawäe varustuswalitsus. — Riigikogu liikmed kas olete kuulnud? — Ka Sina Brutus. — Tallinna Tolliwalitsusest. — Ohwitseride keskkogu juhatusse arusaamine aumõistest ja wabariigi põhisaadusest. — Kroonika. — Sõjawäe nahkade loole . . . — Eksitaw trükiwiga „Walwes“ nr. 2.

Awalik arwamine ja riiklised kuriteod; Kodanik ja riigikaitse.

Riigile kahjulikkude tegude ja riikliste kelmuste awalikkuse ettekandmine ja awaliku arwamise kohtu alla andmine on süüdlastele, iseäranis suurematele süüdlastele, wastumeelsem ja kardetawam, kui riigikontrolli aktid, igasugused juurdlused ja muud, sest meil on asi nii wäljakujunenud, et mida suurem kahju riigile tehtud, mida suurem riikline keimus toime pandud, seda agaramalt on see maha maetud.

Tuletane meelde näituseks „Rewalist“, mis wabariigile ülesarwamata suuri kahjusi tegi — aga maha maeti. Siis Puhki 50.000 komplekti weriste, pehastanud riiete ostmine sõjawäetarbeks ja Karlsoni ostetud 10.000 weriste määrinud ja aukliste täiesti kõlbmata tekkide kaelamäärimine Sõjamineisteriumile. Siis wäga kahtlane kiwisööbrikettide ostmine; kahtlane hobuseraudade töölepingu pikendamine waheltkaupleja juudi Ghidalisoniga, sel ajal kui hobuseraudade walmistaja neid otseteel palju odawamalt pakkus. Tume lugu sõjawäe poolsaabastega, millede eest kellegile Juschkewitshile 1000 marka paarist makseti, kuna sel ajal sama häid poolsaapaid küllalt, 660 m. paari eest müüa pakuti, ning samasugune tume lugu ka sõjawäe nahkadega, mis juba 1919. aastal parkida antud ja milledest siia ajani mitu tuhat nahka alles tagasi saamata; ja palju kuritegewusi, mis riigikontrolli awalikuks on teinud, nagu X diwiisis ja mitmel pool mujal, aga senniajani asjata süüdlaste wastutusele wõtmist ja nende karistamist oodetakse. Osa eeltähendatud asjadest ja palju nende sarnastest, on nähtawaste hea lootusega mahamaetud, et neid keegi enam ei liiguta; kuna osa nendest ja nende sar-

nastest, mis ühel wõi teisel põhjusel weel maha matta pole wõidud, niipalju liiguwad, kui kirjutuslaua laekad liiguwad, kus nende asjade aktid warjul on. Uusi sarnaseid asju toob iga päew oma jagu juurde ja nende saatus on samasugune, kui eelmis telgi.

Iga Eesti wabariigi kodanik peab teadma ja tundma, et ta teiste kaaskodanikkudega üheõigusline peremees riigis on, et kahjud mis riigile tehakse, seda temale tehakse ja et ta kohus on riikliste kuritegewude wastu wõidelda samasuguse agarusega, kui kuritegewuste wastu, mis temale isiklikult tehakse.

See, tõsise riigikodaniku teadmine ja tundmine peab meis tugewamaks saama, et kõiki riiklisi kurjategijaid ja riiklisi kelmisi terasemalt tähele panema hakkame, ja nende tegude awalikkuse ettetoomisega nende nimed „hääbpostile naelutame“ nii et seltskond neid oma hulgast wälja heidab ja põlgutusega nendest eemale hoiab.

Laialdane ja tõsine riigikelmisi hurjutaw awalik arwamine ja seltskonnast nende wäljaheitmine muudab nende, riigilt warastud ja petetud miljonid „tulisteks süteks nende pealael“ ja rahwa needmine lasub, kui paindjas nende hinge peal ning saab neil saatjaks olema nende „wiimisel teel“.

Kodanikud, kelle werega, kelle omaste werega ja elude ohwerdamisega riik on loodud; kodanikud kes riigi wäljaminekud ja wõlad tasuwad, ei tohi ometi ükskõikseks jääda, kui riiki kõige jultunumalt warastatakse ja petetakse, waid peawad kõige suurema agarusega nende nähtuste kõrwaldamiseks tööle hakkama.

Kodanikud, kes riigivalitsuse on wäljavalitud isikute fätte usaldanud, ei tohi ometi ükskõikseks jääda, kui Riigikogu esimees, kui mees, keda riigis kõige suurema usalduse ja lugupidamise wääriliseks on arwatud, oma wastu ülesnäidatud usaldust ja lugupidamist „jalge alla tallates“, eraärile juriskonsultiks hakkas, kes riigilt põlewakiwi kontsessioone kauples; olles ise Riigikogu rahaasjanduse komisjoni esimees, kus kontsessioonidesse puutuwad seadused arutakse.

Et see rahwa usaldusemees asja lahenduseks Riigikogu esimehe kui ka Rahaasjanduse komisjoni esimehe kohalt lahkus, ei tohi weel kodanikke, kes riigiasja tõsiselt wõtawad, rahuldada, waid nõudma peab, et ta, kui kodanikkude usaldusega ja austusega hoolimata ümberkäija, ka Riigikogust wiibimata lahkaks. Samuti ei wõi ka kodanikka rahuldada, et piirikomisjoni esimees keda salakauba wedamise pealt tabati, ainult tolliseaduste järele määratud trahwi maksab, waid see mees, keda riigiesitajaks usaldati ja kes tähtsa riigiametnikuna sala-kaupa wedama hakkas, peab igasugusest riigiametist eemale jäetud saama ja ka seltskond tema üle oma otsuse tegema, kuna awalik arwamine tema nime „häbipostile“ naelutab.

Nii peab igaiühaga talitama, kes kodanikkude usaldust „jalge alla tallawad“ ehk ühel wõi teisel wiisil seda kurjaste tarwitawad ning kes ühel wõi teisel teel riigile kapju ja kurja teewad; Sugulus ega sõprus ei tohi seda tegemast takistada.

Eesti on demokraatlise riigina teiste iseseiswate riikide hulka asunud ja ka sellena wastu wõetud. Eesti wõib ainult demokraatlise riigina oma iseseiswust ja wabastust alal hoida ja kaitseda. Demokraatline ehk „rahwawalitsusline“ riigikord on ainu-ke riigikord, milles Eesti riigi olude haigust põdew organism paraneda ja kosuda wõib ja mis Eesti omapärase, tüseda iseloomu täielikku wäljaarenemist wõimaldab. See on loodetawasti kõigile arusaadaw ja selge ja sellewastu ka keegi tõsine eestlane wist ei waidlegi. Mis aga kaugeltki weel arusaadaw ja selge ei näi olema, on see, et samuti kui kõige paremalt, kõige otstarbekohasemalt ja kõige targemalt wälja töötatud seadusest kasu kollegile ei ole, kui seda elus maksma ei panna, samuti ka kõige eeskujulikumast riigikorrast pole põrmugi kasu, kui kodanikud puuduwad, kes selle maksmapa-

nemise täies ulatuses läbi wiia tahawad ja suudawad. Sellepärast ei ole mitte kaugeltki sellega kõik tehtud, et meie demokraatlise riigikorra kõige paremaks oleme tunnistanud ja eneste riigile wälja walinud, waid meil tuleb ka tõsiselt ja kindlalt see riigikord täies ulatuses maksma panna ehk teiste sõnadega: meil tuleb endi walitud esitajatelt selle täies ulatuses maksmapanemist järelejätmata nõuda.

Agaga meie peame ka ise tõsised demokraatlise riigikodanikud olema, see on: wawad, iseseiswad, otsustamise wõimulised, ausameelsed kodanikud; kes kodaniku wabadust, kodaniku õigusi ja rahwawalitsuslist (demokraatlist) riigikorda kalliks peawad ja neid rikkuda, maha tallata ega häwitada ei lase, waid kes walmis on oma rinnaga neid kaitsma.

Eesti on aga ka „rahvusline wabariik“, kelle iseseiswus ja wabadus Eesti rahwa werega fätte wõidetud. Nii on Eesti „rahvusline demokraatline wabariik, kus riigi wõim täielikult Eesti rahwa käes“, keda kaitseb rahwawägi. Eesti wabariigi kaitseja rahwawägi seisab koos Eesti kodanikkudest, kes demokraatlikult riigikorda, kodaniku wabadust ja -õigusi kalliks peawad ja kaitsewad; kes täie teadmise ja täie arusaamisega sõjawäelise distsipliini alla end annawad ja kõik sõjalised kohustused ja raskused täie teadmise ja arusaamisega kannawad, et kaitseda endi iseseiswat rahvuslist rahwawalitsuslist riiki. Sellepärast peab ka Eestis riigikaitse teenistus niisuguse, kodanikkudest koosseiswa, kaitsewäe kohaselt sisseseatud olema, kus wõimu peale rajatud, „pealesunnitud—pimedal distsipliinil“, paika ei ole ega tohi olla. Seda tuleb meil teraselt walwata, et meie rahwawäe organiseerimine ja õpetamine õigetes kätes oleks ja mitte inimeste kätte ei usaldata, kellele wõeras on demokraatline riigikord ja kes wägiwalla walitsuslise despotismilise waimu on omandanud. Meie kõikumata nõudmine olgu, et iga Eesti rahwuslise demokraatlise riigi päalik ja sõdur peab kõigepealt „tõsine kodanik“ olema ja siis „päalik ehk sõdur“; seda enam peame nõudma et terve rahwawäe organiseerimine ainult niisuguste meeste kätte antaks ja niisuguste meeste walwe all sünnib, keda põhjalikult ja kindlasti fui tõsiseid rahwuslise demokraatlise riigi kodanikke tuntakse.

„R a h w a r i i k l a n e“.

Sõjaminister ja ohwitserkond.

„L'armee est une nation dans la nation“, — kirjutas omal ajal Alfred de Vigny, peeldades selles lauses toleaeget waadet sõjawäe peale. Tõesti, sõjawägi oli riigis kogu rahvast täitsa eraldatud, tema kohta olid makswad eriseadused, millega sõjawäe kõrgemale kihile — ohwitserkonnale — võrreldes harilikude kodanikkudega kõigis suhtes laialisemad õigused ja eesõigused olid kindlustatud, kuna selle vastu sõjawäe madalamal kihil — alamwäelastel (sõduritel) — ka kõige elementaarsemadki kodaniku õigused puudusid ja nad pea täiesti ülema kihi võimu ja meelewilla alla olid antud. Selles korras nägid walitsejad, riigimehed ja wäejuhid kõige tugewamat riigikaitse ja püsiwa sisemise korra kindlustamist ning sagedasti ka tuge isiklikkudele huwidele ja võimule.

See waade, omane kõigi militaristlikkude riikide walitsustele, on domineeriwalt kõige wanemast ajast kuni käesolewa ajani püsinud ning ainult suur ilmasõda temale järgnewate wapustustega on selle peaaegu aktsioonilise tõena wõetud waate kõikuma pannud. On tekkinud uus waade, uus tõde, rajatud võimule pääsenud demokratismile, et sõjawägi ei ole enam „rahvus rahwuses“, waid riigikaitseks koondatud harilikkude õigusliikkude kodanikkude hulk, ühendatud mitte võimu peale rajatud pealesunnitud pimedada distsipliiniga, waid kindla rahwustunde ja teadliku sisemise kohusetunde läbi.

Demokraatlikes Eesti Wabariigis on wiimane waade üldistes joontes kodaniku õigused omandanud. Eesti sõjawäelastel, olgu ta ohwitser ehk sõdur, on võrreldes hariliku kodanikuga ühesugused õigused, — ta wõtab osa hääleõiguslise kodanikuna riigikogu walimistest, ta wõib riigikogu liikmeks walitud saada j. n. e. ning ohwitser ei ole lihtsõduriga võrreldes mingisuguste isearaliste õigustega warustatud. Ja kuna Eesti wabariigi walitsus, kui kogu rahwa poolt oma esitajate läbi ametisse seatud, ainult seega rahwa soowide ja nõuete teostaja on, ei tohi ka sõjaminister, kui walitsuse liige, temale alluwate sõjawäelaste arwanõu ignoreerida ja on kohustatud neid kõige laiemal määral arwesse wõtma, muidugi mõista niiwõrd, kui palju nad sõjawäe kohta makswa üldise korra vastu ei käi. Täieline autokraatlikkus ei tohi seega kunagi meie sõjawäe juhtimises walitseda, waid ta peab üldise riigis walitsewa korra kokkukõlasse wiidud olema.

Meie kõrgematele sõjawäelastele (eriti

praegusele sõjaministrile), on ajakirjanduses mitu korda selles etteheiteid tehtud, et nad oma tegewust riigis walitsewa demokraatlise korraga küllalt kokkukõlasse ei suuda, wõi ei taha wiia, ja on konstateeritud silmapaistwat lahkkõla sõjamineeriumi tegewuse ning riigis walitsewa üldise korra wahel. Ei ole puudutatud aga küsimust, missugust wastukaja see lahkkõla sõjawäe ridades, eriti tema teadlikumas ja otustamiswõimulikumas kihis — ohwitserkonnas, on tekitanud. Et see lahkkõla kindlasti ka seal wastukaja on leidnud, see on selge igäuhele, kes wähegi sõjawäeliste ringidega kokku on puutunud, ning nende ridade ülesaane on erilisel seda küsimust walgustada.

Tõsi on, ohwitserkonna kaugelt suurem osa ei ole juba pikemat aega rahul praeguse sõjainistri kindralmajor Sootsi mõninga tegewusega. Selle põhjuseks pahatihti ei ole mitte mõned üksikud nähtused, waid punase joonena selgesti silmapaistew tendents ohwitseride nimetamises kohtadele.

Kindral Soots teeb nimelt kindlat wahet n. n. „elukutseliste“ ja „sõjaaegsete“ ohwitseride wahel, mõeldes esimeste all ohwitseere, kes sõjakooli rahuaegse kursuse lõpetanud, teiste all aga ohwitseere, kes ainult sõjaaegse lühendatud sõjakooli kursuse lõpetanud, ning jagab seega kõik wabariigi ohwitseerid kahte gruppi, lugedes ohwitserideks selle sõna paremas mõttes ainult esimesi, sealjuures üldselte wähe arwesse wõttes iga üksiku ohwitseri teenistuse tundmist, sõjalist wilumust, rahwustunnet ja teisi isiklike omadusi. Selle tagajärjel on hulk sõjaaegseid ohwitseere, kes kogu wabadussõja laitmata, mõned koguni kiiduwäärt, oma kohuste täitmisega toime saanud, ning kellest suur osa ka ilmasõjast osa wõtnud ja sellega suure sõjalise wilumuse omandanud, teenistusest lahkuma sunnitud, aset andes kas n. n. elukutseliste ohwitseridele, kellest osa kogu wabadussõja aja Nõukogude Wenemaal, Koltshaki, Denikini, Wrangeli ja teiste „suure ja lahutamata Wenemaa“ ülesehitajate wägedes teeninud ja kelle teenistus ja isiklikud omadused tundmata ning peaasi, kelle rahwusline tunne tume ja kahtlane, ehk wabariigi rahuaegse kursuse lõpetanud noortele ohwitseridele, kelle sõjalisest wilumusest waewalt juttu wõib olla. Ja meie näeme peale wabadussõja lõppu Eesti sõjawäkke ilmuwat rida ohwitseere, keda kõrgemate kohtade peale nimetatakse: denikinlane pol-

kownik Törwand saab X walitsuse ülemaks, denikinlane polkownik Parw X diwiisi staabi ülemaks; Nõukogude Wenemaalt ilmunud ohwitserid, kapten Oinas, alampolkownik Kilk ja polkownik Sikka nimetatakse: esimene Y diwiisi staabi ülemaks, teine — Wabariigi ohwitseride kursuste juhatajaks ja kolmas — Z diwiisi staabi käskudetäitjaks staabiohwitseriks; endine Põhja-Lääne armee ülemjuhataja kindral Judeitshi sõjawäe esitaja Inglismaal alampolkownik Kanep saab korralduswalitsuse inspektori osakonna ülemaks j. n. e. Siinjuures jäetakse niisuguste ohwitseride sagedasti täitsa tume minewik tähelepanemata ja meil on küllalt põhjust nende rahwustundes kahelda. Nii näiteks on nende ridade kirjutaja ühe hiljuti Nõukogude Wenemaalt siia sõitnud täitsa usalduseväärt isiku käest polkownik Sikka teenistuse kohta Nõukog. Wenemaal järgmised kindlad teated saanud: 1919. a. suwel (s. t. sõja ajal Nõukog. Wenemaa ja Eesti wahel) on polkownik Sikka punasesse wälkke teenistusse astunud ja 623-da kättipolgu ülemaks nimetatud (see polk oli tegewuses Eesti wägede wastu), wähe hiljem nimetatakse tema Kroonlinna kindluse maakaitsewäe ülemaks ja sama aasta sügisel Eesti wastu tegewuses olewa 7-da armee sõjakursuste ülemaks, — nii siis on polkownik Sikka sõja ajal Nõuk. Wenemaaga punases wäes kõrgematel kohtadel teeninud, seega Eesti wabariigi wastu wõidelnud. Hiljem leiame meie teda Petrogradi sõjawäe ringkonnas eraldud kurssantide pataljoni ülemana ja lõpuks 76-da punawäe sõjakooli ülemana. Kõik need kõrged ja wastusrikkad kohad, millel polk. Sikka punases wäes teeninud, attesteeriwid meile teda kui kõige usalduswäärilisemat kommunisti ja punawäe juhti ning imestama peab, kuidas kindral Soots wõimaliku leidis olewat sarnast „seltsimeest“ ka Eesti wabariigis kõrgema koha peale nimetada. Teadmatusetõttu ei ole see igatahes mitte sündinud. Ja tõtt ütelda on meil isegi wabandussõja ajal koguni teadlikult tumeda minewikuga isikuid sõjawäkke wastu wõetud, nagu seda järgmine fakt kinnitab:

1919. aasta kewadel tuli lõuna wäerinnal üks enamlaste wäejuht — 1. kommunistilise Tallinna kütiwäe polgu ülem — Leonhard Riit ühes suurema wäesalgaga meie wägede poole üle. Selle „teenuse“ eest kindlustati temale meie ülemjuhatusel poolt täieline wabadus ja puutumatus, ning wähe seda, ta wõeti weel ohwitserina — leitnandina — Eesti sõjawäkke teenistusse ning nimetati 9-da ialawäe polku rooduülemaks, olgugi

et tema hinge peal raske süüdistus — wangilangenud Eesti ohwitseeri tapmine — seis ja üks meie polgu ülem mitu korda tema kohtu alla andmist nõudis, nagu seda järgmine dokument tõendab:

4-da polgu ülem.

Kohtu jaoskond.

5. juulil 1919. Kindralstaabi korralduswalitsuse ülemale.
Nr. 1099.

Punaste Tallinna kommunistilise polgu ülema Ritti käsul sai minule usaldatud polgu ohwitser lipn. Maade alatul kombel ära hukatud.

Süüdistuse materjaal selle metsiku teo kohta — minu korraldusel lipnik Tikku poolt koha peal, S. Korkkülas, toimetatud juurdlus ja enamalt, jannuaari kuul, end. löögi roodu ülema al. kapt. Steinbergi poolt Kestla külas toimetatud juurdlus — sai Sõjawäe Prokurööri korraldusse saadetud 13. juunil nr. 931 ja 22. juunil nr. 1003 all, peale selle, kui polku teade tuli, et Ritt wabalt Tallinnas ümber jalutab.

Nüüd, kus teada on, et see „seltsimees“ koguni Eesti rahwawäkke teenistusse on wastu wõetud ja weel ohwitserina, loen mina oma kohuseks Teie tähelepanemist Ritti endise tegewuse peale juhtida, mis tingimata ja kohe tasumist nõuab, ja oma enese ja polgu ohwitseride nimel palun Teie korraldust selleks, et tema süüdistuse asi rutem läbi waadatud seltsimees Ritt aga ise seniks meie rahwawäest wälja heidetud saaks, igatahes Eesti ohwitseri mundrit ei tohiks tema mitte kanda.

Polkownik (alkiri).

Kohtu asjaajaja (alkiri).

See wahekiri sai ülemjuhataja staabiülemale polkownik Soots'ile (praegusele sõjaministrile) ette kantud, kuid jäeti wiimase poolt tähelepanemata ja Ritt jäi 9-sse polku teenistusse edasi. 4-da polgu ohwitseride seas tekkis aga mõte Ritti omakohtu läbi Eesti sõjawäest kõrwaldada. Selleks awanesid paar kuud hiljem wõimalused, kui 9. polk Narwa wäerinnale üle toodi, kus ka 4. polk wiibis. Ainult diiwisiülema kiire wahelusegamise tõttu, kelle palwe peale Ritt Tallinna teenistusse üle wiidi, jäi see mõte teostamata. Hiljem kujunes tema saatus järgmiselt: Peale sõja lõppu astus ta sõjawäeteenistusest wabanedes postiwalitsusse teenistusesse, kus ta aga mõnesuguste kuritarwituste pärast kohtulikule wastutusele wõeti, kuid wangimajast ära põgenes. Ja hiljuti tõiwad ajalehed teate, et Ritt peale

wangist põgenemist veel rea kuritegusid toime pannud ja et politseil ometi wiimaks korda on läinud teda kinni tabada ning uuesti trellide taha paigutada, kus ta ka praegu wiibib!...

On arusaadaw, et sõja ajal wõimalik ei olnud süstemaatiliselt meie ohwitserkonda kahtlasest elemendist puhastada, kuid sõja lõpu järele awanesid demobilisatsiooni ja koosseisude vähendamise läbi selleks kõige paremad wõimalused. Kas tehti meil seda? — Peab wastama — seda ei tehtud mitte. Ja just wastupidi algas wabadussõja lõpu järele endiste Põhja-Lääne armee ohwitseride wastuwõtmine Eesti sõjawäkke, missugune nähtus igatahes Eesti ohwitserkonna kõlblist tasapinda ei tõstnud. Edasi, — läinud aasta keskpaigas likwideeriti Balti pataljoni, kuid suur osa nimetatud wäeosa ohwitseere jäeti meie sõjawäkke teenistusse edasi, waatamata selle peale, et seks ajaks Balti pataljoni kahepaikne poliitika, mille otsad nii Põhja-Lääne armee kui ka Landeswehri ja Bermondi staapidesse ulatasid, küllalt selgeks oli tehtud. Pataljoni ülem polkownik von Weiss, kes nii esimesest kui ka wiimasest Põhja-Lääne armee sõjakäigust Petrogradi peale oma wäeosaga osa wõttis ja kindral Rodsjanko poolt Kroonlinna komandandiks oli määratud (muidugi juhtumiseks kui Kroonlinn Põhja-Lääne armee kätte pidi lange-ma), nimetati pataljoni likwideerimise järele selleaegse sõjaministri k.-m. Tõnissoni poolt koguni 1. diwiisi ülema abiks, kuna suurem osa teenistusesse jäetud ohwitseere meie Ratsapolku üle wiidi. Ja just Ratsapolgus leiame meie tugewa rühma ohwitseere, keda nende rahwuse ja rahwustunde järele küllalt Eesti ohwitserideks lugeda ei saa. Olgu siin mõned nende hulgast nimetatud: 1) alamkapten Bassenspieler — endine Põhja-Lääne armee Kowno-Jägerski polgu alampolkownik, 2) alamkapten Eichhorn — end. Põhja-Lääne armeelane Bibikowi wäeosast, 3) alamkapten Kurrik — end. Põhja-Lääne armeelane, 4) alamkapten von Gloy — Balti pataljonist (see herra attesteeris ennast sõja algul kõige halwemast küljest, kuna ta 1918. aasta detsembri kuu algul Jõhwi all ratsakuulipildurite rühma juhatades wõitlusgrupi ülema polkownik Seimani sõjalise käsu täitmata jättis ja oma rühmaga omawoliliselt lahinguliinilt lahkus) ning pool tosinat nooremaid ohwitseere, kes õige halwasti Eesti keelt tunnewad ja kõigipidi oma saksameelsust üles näitawad, nagu omawahelises läbikäimises ainult Saksa keelt rääkides j. n. e. Et need herrad teenistuses Eesti sõjawäes ainult enestele üles-

pidamise wõimalusi näewad on enam kui kindel ja Eesti rahwustunnet otsid nende juurest asjata. Kuid teada on, et mõned meie rartsawäe ohwitserid, kohtade puudusel Ratsapolgus, jalawäeosades teenima on sunnitud, rääkimata sellest, et ülewalnimetatud end. Põhja-Lääne armee ja Balti pataljoni ohwitserid neile alluwate sõdurite poolt arusaadawatel põhjustel ei usaldust ega lugupidamist ei leia. Ja kahtlemata tekitab nimetatud ohwitseride teenistuses pidamine ühtlasi ka umbusaldust kõrgemate wäejuhtide wastu.

Sõjaministril ei peaks teadmata olema, et nii mõnegi wäeosa ohwitseride kogus need wäärnähtused kõne all on olnud, kus nende wastu üldiselt järgmine seisukoht on wõetud:

1) Endised Põhja-Lääne armee ja Balti pataljoni ohwitserid, kui nõrga Eesti rahwustundega sõjawäelased, tuleksid wiibimata sõjawäeteenistusest wabastada;

2) Nõukogude Wenemaalt ja mujalt kodumaale ilmuwad Eesti soost ohwitserid wõiksid ainult Wabariigi ohwitseride kogu üldise koosoleku otsustamise järele tege-wasse teenistusse wõetud saada, kusjuures nende teenistuse käik väljaspool Eesti Wabariiki (tema faktilise olemasolu ajal) ohwitseride aukohtu poolt enne läbiwaadatud peaks saama; punases wäes juhtiwatel kohtadel teeninud ohwitserid wõiksid aga ainult reameestena teenistuse wõetud saada;

3) kohtadele nimetamisel peaks wabadussõjast osa wõtnud ohwitseridele täieline õigus kindlustatama, kuna pärast sõja lõppu Wabariigi sõjakooli lõpetanud ohwitserid ainult wabadele kohtadele teiste kandidaatide puudusel nimetatud wõiksid saada; sõjaaegsete ohwitseride teoreetilisi teadmisi wõiks täiendada ohwitseride täiendamiskoolis ehk kursustel.

Selle, neis kolmes punktis peegeldatud arwamise teostamine kindlustaks kahtlemata meie sõjawäe ridasid ja selle poole peaks otsekohe meie sõjaministeeriumi tegewus juhitud olema. Senine kord ohwitseride teenistuses wõtmises ja kohtadele määrames igatahes enam edasi kesta ei tohiks, sest wastasel korral wõime meie warsti oma sõjawäes kõrgema koha peal leida lisaks endistele punasewäe juhtidele veel punasewäe 7-da armee juhataja end. kindralstaabi polkownik Kork'i, kelle teenistusesse wõtmise Eesti sõjawäkke juba sõjaministeeriumis harutusel on olnud, nagu seda sõjaministrile lähedal seiswates ringides rääkida teatakse.

Kuidas sõjawäe Warustuswalitsus kiwisöe- ja „tolmu“-briketta ostis.

Ilma wõistluse wäljakuulutamata ja wähepakkumiseta ostis Sõjawäe Warustuswalitsus suure partii (terwe suure laewa täie) kiwisöe briketta, makstes 25—30 m. puuda pealt rohkem, kui selajal hinnad olid ja tegi selle ostu peale lepingu nr. 16. 26. jaanuaril s. a., milles ennast kohustas järgmisel päewal, pärast lepingu tegemist, **poole ostusummast**, see oli 3.300.000 marka Harju pank, müüa arwele maksuma, hoolimata sellest, et ostetaw kaup tundmata ja selle tõsine wäärtus alles teadmata ja et ka teadmata oli, kas wastuwõtte komisjon need briketid üleüldse wastu wõtabki. Ja otse makswate määruste ja Warustuswalitsuse ülema päewakäskude wastu, mille järele sõjawäele ostetud ainete eest alles siis wäljamaksta wõib, kui kaup wastuwõtmise aktide järele mõne asutuse wõi wäeosa sellekohasesse raamatusse sissetulekuna ülesmäärgitud on, wõeti sellesse ostulepingusse punkt 9. all tingimine, mille järele Warustuswalitsus ennast kohustas müüale päewa jooksul wastuwõetud brikettide eest raha järgmisel päewal wälja maksuma, kunni müüal weel saada olew 50% ostuhinnast käes; see tähendab: Warustuswalitsus kohustas ennast müüale wäljamaksuma **terwe brikettide partii hinna**, kui pool partii briketta kätte oli saanud.

Niisugusele lepingule, mille järele wabariigile ilma wäljakuulutamata ja wähepakkumiseta 6.600.000 marga eest kaupa osteti, mille järele wõeramaalasele, (kellel mingisugust liikumata warandust Wabariigi piirides ei olnud) enne kui kaup järele waadati, 3.300.000 marka ette wäljamakseti; niisugusele lepingule milles määruste wastane maksutingimine sees, kirjutasiid peale omad märkused: 1) Sõjaministeeriumi juriskonsult (puudulik Eesti keeles) polkownik Narkewitsch: „läbilugenud“, 2) Sõjawäe osakonna kontrolöör Tirmann: „Olen nõus“, (seesama kontrolöör Tirmann, kes Juschkewitshile poolsaabaste hinna 1000 marka paarist kinnitas, otse wastu oma ametwenema ja otsekohese ülema otsuseid). Ning lõpuks kinnitas selle lepingu Warustuswalitsuse ülem polkownik Rotberg.

Kõik see sündis samal päewal, kui leping tehti, iseäralise kiirusega, mille kohta ka selleaegne Sõjawäe Warustuswalitsuse „korterit ja ehituse osakonna“ ülem insener alampolkownik Perna ütleb: „pean tähendamata ühe ebaloomuliku nähtuse peale, mis

on ühenduses brikettide ostmisega: 1) hariulikult saatis tehniline komitee korteri ja ehituse osakonda lepingud täitmiseks kuu aega peale lepingu tegemise päewa, wahest ka rohkemgi, kuna brikettide ostmise leping juba järgmisel päewal peale lepingu tegemist juriskonsult ja kontrolli märkustega ning Warustuswalitsuse ülema poolt kiinitatult korteri ja ehituse osakonda täitmiseks ilmus. Samal päewal ilmus ka korteri ja ehituse osakonda brikettide müüa oma tööliga ja nõudis kiirelt lepingu täitmist. See brikettide ostmine ja weel nii suurel määral, tuli korteri ja ehituse osakonnale täiesti ootamata ja osakond ei olnud nende wastuwõtmiseks sugugi ettevalmistatud, kuna mingisuguseid ruumisi ei olnud nende mahutamiseks käepärast. Selle küsimuse lahendamiseks pöörasin Warustuswalitsuse ülema poole ja seletasin, et briketta wastuwõtta wõimalik ei ole, sest et selleks tarwilised ruumid puuduwad ja lahtise taewa alla neid panna ei wõi, kuna nendes rohkem kui 2% niiskust. Warustuswalitsuse ülem käskis ikkagi briketid wastu wõtta ja kui ruumisi ei ole, siis lahtise taewa alla üles kuhjata“.

Brikettide wastuwõtmiseks määratud komisjon ei tahtnud briketta wastu wõtta, leides et nad kuni **30 protsenti tolmu sisaldawad**, mille tuul wedamise juures laiali kannab. Ka ei ole meie sõjawäe asutustel niisuguseid ahjusi, kus söetolmu saaks põletada.

Kui wastuwõtmise komisjon lõplikult wälja oli rehkendanud, et brikettides läbitikku 21 protsenti tolmu on ja selle osa kaalust maha arwas, siis ei olnud müüa, **kui ka Warustuswalitsuse ülem polkownik Rotberg ja kontrolöör Tirmann sellega rahul ning söetolmu kindlaks tegemiseks määrati uus komisjon**, mille esimees söetolmu ainult 10 prots. tahtis määrata, millele aga wastu astus korteri ja ehituse osakonna esitaja, kelle nõudmisel täielikud proowid wõeti, milledest selgus, et briketid vähemalt 18 protsenti tolmu sisaldawad.

Kui selle, wabariigile kahjuliku brikettide ostu üle „Waba Maas“ paljastusartikkel ilmus, siis karistas sõjaminister administratiivselt „Waba Maa“ toimetust, millepärast toimetus sõjaministri peale Riigikohtus kaebas, kus asi ka praegul wiibib.

Nüüd küsime, kodanikud, kas on sõjaminister neid riigiametnikka ka administratiivseltselt karistanud wõi kohtulikule wastutusele wõtnud, kes niisuguse, riigile kahjuliku tingimisega, ostulepingu walmistasiwad liku tingimisega, ostulepingu walmistasid ja

kinnitasid — sellest ajast, mil see leping tehti on juba $\frac{3}{4}$ aastat möödas?

Selle küsimuse juure tuleme tagasi „Walwe“ järgnewas numbris.

Põltsamaa Priidik.

Wastuseks hra alampolkownik Kilk'ile.

„Walwe“ nr. 2 awaldas hra Kilki artikli pealkirja all: „Kallalekippumine kõlbmata abinõudega“, mille toon ja mõttekäik selgesti näitawad kust poolt ja missugusest õhkkonnast see herra siia on ilmunud.

Tähelepanemata jättes tema sõimawat ja sapilist tooni, mis teda nii hästi iseloomustab, tahan ainult sellepeale lugejate tähelepanemist juhtida, et herra Kilk ei ole minupoolt ettetoodud tõeasju mitte ümber lükata suutnud.

Telegrammi saatmise asjus tarwitab hra Kilk iseäranis sapiseid ütelsusi, aga tõtt käänata ja maha salata ta ometi ei suuda, et ta telegrammi hra polkownik Lilli'le saatis, mis igatahes sõbralikku wahekorda wiimasega kinnitab, missugune wahekord jälle omalt poolt seda nähtust seletadb, et hra Kilk nii ruttu nii kõrgele kohale pääsis, hoolimata sellest et ta Eesti sõjawäes kunagi ennem ei olnud teeninud; kuna nii mitugi alampolkownikut, kes Eesti wabastussõjast algusest lõpuni osawõtsid wastawa koha puuduse all kannatawad ja nii mõnigi selle puudusel teenistusest lahkunud on.

Hra Kilk küsib: „Kelle huwid kõrgemal peawad seisma, kas ühiskondlised wõi isiklised?“ ja lisab juurde: „selle kohta wist kaht otsust ei tohiks olla“. Nii nii! „kaht otsust ei tohiks olla“. Hra Kilki seisukohalt peawad iseenesest mõista isiklised huwid kõrgemal seisma — (tal on ka hea sõber ja ka hea kooliwend kes tema isiklist huwi kõrgemal peawad ja „teist seisukohta olla ei tohiks“; kannatagu selle seisukoha pärast Eesti ohwitserkond ja Eesti malewa, mis see korda läheb hra Kilkile ja tema sõbradele — temale on Eesti ikka wõeras olnud, mida ka tema Eesti keele oskamatus tõendab (tema artikli on talle kindlasti keegi „tellimise peale“ walmistanud, sest tema Eesti keel selle kirjutamiseks ei jatku.)

Hra Kilk tõendab, et ta terve Eesti wabadussõja aja, 14 kuud, Moskwas Butõrki wangimajas istunud „kui Eesti walgekaartlane“. Mis sellesse puutub, et ta terve

Eesti wabadussõja wangis istunud, siis pean tähendama, et selle kohta ka hoopis teistsuguseid teateid olemas on. Et ta aga ennast Eesti walgekaartlaseks nimetab, siis näitab see küllalt selgesti missugune arusaamine temal Eestist on: tema tunneb nähtawasti ainult „Walget kaarti“, Rodsjanko, Judenitschi, Koltschaki, Denikini, Wrangeli j. n. e. walgekaarti, aga Eesti wabariigi rahwawägi, kus wõitlesiwad sotsialdemokraadid külj-külje wastu maaliitlastega — see demokraatiline rahwawägi on selle herrale täiesti wõeras ja arusaamata.

Wäga kuri ja ennast „ärawahastanud“ tahab hra Kilk end näidata minu tähenduse pärast, et ta Eestile ja Eesti temale wõeras on. Aga ma küsin: „mis on siis hra alampolkownik August Kilk Eesti heaks teinud? Kus oli see herra selajal kui Eesti orjaõöst toibus ja oma poegade „tugewat käewart“ otsis, et wõiks mässawa maru keskel püsima jääda; kus oli see herra alampolkownik, Georgi kawaler, selajal, kui Eestlastest sõdurid, lipnikud, leitandid ja alam-(staabi-)kaptenid Eestile sõjalist jõudu luua püüdsid ja selle Eesti rahwuse ja isamaalise ettevõtte juures palju kannatada said?

Meie teame, kus teie ja palju teie sarnaseid sel ajal olite. Wenemaal! eneste armisal Wenemaal olite teie ja hoidsite seal wiimase wõimaluseni endi sooje kohtasi kinni ja plaanitsesite wene „walget kaarti“ et kord selle abil eneste au, hiilgust ja pensioni päästa. Aga ega teiesugused ka kommunistlike wäe teenistusest tagasi ei ole põrganud.

Teie ütlete et Teie 14 kuud Butõrki wangimajas istusite, aga kus olite teie need 22 kuud mis ülejääwad ajast, arwates 1917. aasta sügisest kuni 1920. a. 28. oktoobrini? Kus teie olite selajal kui lääne wäerinnal Sakslaste wõim rauges ja tõsised Eesti mehed oma kodumaale tagasi pöörasid, (kust neid saksa okupatsioon ajutiselt lahkuma oli sundinud), et kodumaad kaitseda ja korda luua aidata.

Kokku kogus Eestlasi ohwitserisi igast ilma kaarest, kõige suuremaid takistusi wõites; ja asusid oma rinnaga kaitsma Ajutist walitsust ja Maapäewa ning püssisi kätte wõttes tungisid ohwitserid ühes kooliõpilastega sõdurite asemel ahelikudes suure arwulisele waenlasele wastu. Teid ei olnud mitte nende hulgas ei tuleliinil wõitlemas ega seljataga korraldamas.

Ja teil jätkub julgust seada end inimesega kõrwu, kes juba 1917. aastal Eestlasi sõjamehi organiseerima hakkas, Eesti Kaitse Liidus teenides Eestis korda luua aitas ja esimesel waenlase pealetungimisel 28. novembril 1918. a. oma rinnaga sellele wastu seisis ning kuni sõja lõpuni tuleliinil wõitles, wäljaarwatud aeg, mis haawade parandamiseks laatsaretis kulus. Teil ei jätku mitte üksi jultumust ennast niisuguse isikuga kõrwu seada, waid koguni weel küsida: „kellel isamaa heakäekäik ja julgustud tulewik rohkem südame peal j. n. e.“ näidata püüdes et teie, kes sõrme isamaa heakäekäigu pärast liigutanud pole, see õige mees olete, kellel isamaa heakäekäik ja julgustud tulewik õieti südame peal on, kuna minul, kes ma algusest peale isamaa heakäekäigu eest olen töötanud ja wõidelnud ja tema eest oma werd walanud, isamaa heakäekäik ja tema parem tulewik tühi asi on. Näha et kommunistide wõtted teile hästi külge on hakanud, kes aina seletawad,

et nemad need tõsised tööliste eestwõttjad on, aga ise töölisi kõige tooremalt häwitawad.

Wäga naiiwne näib hra alampolkownik Kilki wõte, lugejaid uskuma panna, et ohwitser, kes 7—8 aastat teeninud, sellest suurema osa wäerinnal, ei tunne wene Georgi risti, seda enam aga läks tal korda risti kirjutades näidata et: „waadake ometi mis mees ma olen!“

Olge üsna rahul, hra alampolkownik, teie suured wene tsaariaegsed teenused meid praegul ei huwita, küll huwitawad meid aga Leenini — Trotski aegsed teenused ja see **punane lipusarnane märk mis teie oma uuriketi külges kandsite.**

„Kursust hülgawalt ja rahuloldawalt lõpetanud ohwitserid“ kellele poole hra Kilk pöörata soovitas on eneste otsuse tema kohta ka juba annud, nii kui „Walwe“ toimetuse seda „Walwe“ nr. 2 awaldas ja ajalugu saab omal ajal ka oma otsuse andma, kas on see Eestile õnneks wõi õnnetuseks, et hra Kilki ja tema sarnaseid, kes Eesti wabastamiseks midagi head teinud ei ole ja Eesti wabaduse liikumisest eemale hoidnud, kõrgete wastutawate kohtade peale seatakse, kuna neid, ks oma weraga Eesti selleks on loonud mis ta praegul on, igal pool süstemaatiliselt alamale rõhutakse ja sõjawäest lahkuma sunnitakse.

„Üks kannatajatest.“

Põhja-Läae armee saapad ja meie sõjawäe Warustuswalitsus.

7. oktoobril 1919. aastal oli aurik „Kalewipoeg“ Põhja-Lääne armeele suure partii poolsaapaid toonud, millest 24 kasti täit Tallinna tolli ladust wäljawõtmata olid jäänud, sest et eeltähendatud armee waheajal „põhja oli läinud“.

Eesti sõjawäe Warustuswalitsus wõttis need poolsaapad, 9979 paari, weebruari ja aprilli kuudes 1920. a. Eesti sõjawäe tarvituseks.

Sellekohase lepingu järele mis tehtud Põhja-Lääne armee esitaja ja Eesti wabariigi walitsuse esitaja wahel, oleks pidanud kõigi muu Põhja-Lääne armee järele jäänud warustuse hulgas automaatiliselt ka need poolsaapad wabariigile maksuta jääma, ta-suks kohustuste ette, mis wabariik Põhja-Lääne armee likwideerimisel oma peale wõttis, nii kui haigete ja haawatute rawit-

semise. Kuid 9. sept. 1920. a. pööras keegi W. Juschkewitsh sõjawäe Warustuswalitsuse poole ja pani sellele ette konsomendi nr. 30, tõenduseks, et sellele konsomendile tehtud märkuste põhjal, need poolsaapad mis aurik „Kalewipoeg“ 7. oktoobril 1919. a. Tallinna Põhja-Lääne armeele toonud ja wiimase poolt tolli ladust wäljawõtmata jäänud, tema, Juschkewitshi, omanduseks läinud ja nõudis poolsaapa paarist **1100** Emarka, see on: 10.976.900 Emarka.

Sel ajal oli see, Põhja-Lääne armee poolsaabaste omanduse küsimus Tallinna Haapsalu 4 jaoskonna rahukohtu käes arutada.

Umbes sel ajal tegi ka Karl Ruckmann Sõjaministeeriumi Intendanturile pakkumise 100.000—200.000 paari Ameerika poolsaabaste peale 44 franka paar Tallinnas, sel-leaegse kursi järele **660** Emarka paarist.

Hooldmata sellest, et kõne all olevate poolsaabaste omanduse küsimus alles kohtus arutamise all ja kohtu otsus tulemata määras Intendanturi osakonna ülem, alampolkownik Karunga komisjoni, nende poolsaabaste hindamiseks, mida tõendab akt 108, mis järgmiselt kokkuseatud:

„4. oktoobril 1920. a. oli koos sõjawäe Warustuswalitsuse Intendanturi osakonna ülema päewakäsk nr. 6482 määratud komisjon, et herra Juschkewitshi käest ärawõetud saapaid hinnata. Komisjoni koosseis oli järgmine: esimees leitnant Ein; liikmed: sõjawäe ametnikud Kasuk ja Pöder; asjaajajad: Warustuswalitsuse kingsepa töökoja kingsepp-meister Lemberg, nahatöösturite ühiseuse esitaja Roog; Kaub. ja Tööstuse ministeeriumi hindamise komisjoni esitaja oli telefonogrammiga nr. 80639, 1. okt. 1920. a. kutsutud, aga ei ilmunud. Riigikontrolli sõjawäe osakonna kontrolöör Glaeseri juuresolekul.

Silmaspidades, et Kaub. ja Tööstuse ministeeriumi poolt juuli kuus s. a. Inglismaalt tellitud mustade poolsaabaste hind oli 23 shillingi paari eest, seda ümber pannes praeguse ametliku kursi järele teeks wälja 1000 marka — otsustas komisjon hra Juschkewitshi käest ärawõetud saabaste hinnaks üksteist (1000) marka iga paari eest määrata.“

(Allkirjad.)

Eitähendatud komisjoni otsusega ei ole Riigikontrolli sõjawäe osakonna kontrolöör mitte nõus ja kirjutab:

„Keeldum nõusolekust järgmistel põhjustel: 1) Tallinna-Haapsalu 4. jaoskonna Rahukohus määras: „Asjaarutust edasi lükata ja tunnistajad ülekuulata“. Protokoll 23. aug. 1920. a. nr. 307. Sellest on näha, et põhjusemõtlikult weel otsustamata on, kelle omanduseks need saapad lugeda. 2) Saapad on wäljamaalt laew „Kalewipojaga“ 7. okt. 1919. a. kohale jõudnud (konosament nr. 30). 1919. aastal ei olnud saabaste hind nii kõrge, näituseks maksis sõjawäe Warustuswalitsus Kaubandu ja Tööstus ministeeriumile 1919. a. ostetud Ameerika poolsaabaste eest 251 marka paar. Käesolewal aastal 17. septembril on pakkumine Intendanturile Karl Ruckmanni poolt 1—200.000 paari Ameerika saapaid, hind 660 marka cif Tallin. (Alampolkownik Karunga resolutsion sellel paku-

misel on: „Harilikud Ameerika kollased poolsaapad, proow on olemas. Oodata kuni teada saadakse teised hinnad, mida Kamin muretseb“) Et selle pakkumise põhjal weel praegul wõimalik on kuni 200.000 paari Ameerika saapaid muretseda, leian komisjoni poolt määratud hinna kõrge olema.

(Allkiri.)

Riigikontrolli sõjawäe osakonna wanem kontrolöör Glaeser.

Kontrolööri wastuseismise pärast andis Warustuswalitsuse ülem „tehnilisele komiteele“ saapad uuesti hinnata, nii kui selle protokoll 118 wäljawõte näitab, mis järgmiselt käib:

„1920. a. 12. oktoobri kuu päewal kell 11 e. l. Warustuswalitsuse tehnilise komitee istang järgmises koosseisus: Eesistuja alaline liige tehnik Rohi, liikmed: ehituse ja korteri osakonna korteri jaoskonna ülem alampolkownik Kokk, Intendanturi osakonna kraami jaoskonna ülem leitn. Ein, sõjaminist. Juriskonsult polkownik Narkewitsch ja Riigikontrolli esitaja kontrolöör Glaeser.

10.

Warustuswalitsuse ülema resolutsiooni põhjal 7. oktoobril 1920. a. tuli harutusele W. Juschkewitshi saabaste ärahindamise asi.

Tehniline komitee otsustas: Juschkewitshile saabaste hinnaks määrata 660 Emarka paari pealt, arwesse wõttes Karl Ruckmanni pakkumist poolsaabaste peale 17. sept. 1920. a.:

(Allkirjad.)

Selle tehnilise komitee otsuse kehtib Warustuswalitsuse ülem polk. Rotberg 13. oktoobril 1920. a. ja raha 6.586.140 Emarka makseti Juschkewitshile wälja mida see ka lahkesti wastu wõttis.

Aga 14. detsembril 1920. a. andis Juschkewitshi wolinik wannunud adwokat Beek Warustuswalitsuse ülemale ilusa palwekirja milles ta palub oma wolitajale maksta saapapaari eest 1100 Emarka, ehk saapad tagasi anda; see tähendab: 660 marka on käes, weel juurde tarwis 440 marka.

„Süües kaswab isu“. Üle 6½ miljoni markasaadi kätte, tarwis weel 4½ miljoni nõuda ja kui ei makseta „saapad tagasi“!

Ja sellel „adwokadi palwel“ oli suur mõju. Warustuswalitsuse ülem otsustas asja „tehnilisele komiteele“ uuesti läbiwaatamiseks saata ja ühtlasi kirjutab ka Riigikontrolli sõjawäe osakonna peakontrolleerile:

„Palun Teie arwamist käesolewa asja ja tehnilise komitee protokoll nr. 2 § 6—1921. a. kohta. Minu arwates ei ole mingisugust põhjust rohkem maksta, kui juba maksetud on, sest 660 marga wõtmisega ühe paari saabaste eest, kogu partii eest aga 6.586.140 marka väljamaksmisega peaks wahekord likwideeritud olema. Polkown. Rotberg 20. jaanuaril 1921. a.

Selle kirja peale pani Riigikontrolli Sw. prakantsidõr oma otsuse:

„Ei ole nõus mitte ühte penni üle 660 marga maksmisega paarist.“ 24. jaanuaril 1921. a.

Tehnilises komitees oli see asi uuesti arutuse all 13. jaanuaril 1921. a.

Koos oliwad: Tehnilise komitee esimees insener Langebraun, liikmed: insener Musche, merewäe ametnik W. Tamm, kapten Reder, sõjawäe ametnik Rebane, sõjawäe tehniker Wurmberg. Riigi kontrolli esitas selkorral sõjawäe osakonna kontrolöör A. Tirmann. Peale nende wõtsid koosolekust osa weel: Sõjaministeeriumi juriskonsult polkownik Narkewitsch, kraami jaoskonna ülem leitnant Ein ja arweosakonna ülem Pranstiebel.

Protokoll nr. 2, punk 6 all seisab järgmiselt:

„Intendantuuri osakonna kraamijaoskonna wahekirja 11. jaan. 1921. a. nr. 30490. k. w. Juschkewitshilt 1920. a. ärawõetud 9979 paari sõjawäe poolsaabaste väljamaksetud 660 marka paarist, hinnale akti nr. 108-ga kokkukõlas, 440 marka paarile juurde maksu asjus tehnika komiteele läbiwaatamiseks. Juschkewitshi wolinik wan. adw. A. Beek oma palwekirjas 14. detsembril 1920. a. leiab et tehnika komitee poolt protokoll nr. 118, p. 10 põhjal, ärawõetud poolsaabaste hindamise põhjused temale teadmatad olla ja nõutud 1100 marka paarist õiglane olewat ja wastata tõesti saabaste wäärtusele. Tehniline komitee otsustas W. Juschkewitshile akti nr. 108 põhjal, poolsaapa paarist 1000 marka wälja maksta tingimisega, et Juschkewitsh ennast kohustab allkirjaga, et tema tulewikus ülewal tähendatud saabaste asjus sõjawäe warustusele mingisuguse nõudmisega ei esineks.“

Selle protokolliga alla on kirjutud märkused: „Olin punkt 6. otsustamise juures alampolkownik Karunga“, ja „Olin juures S. W. K. Tirmann“. (Allkirjad.)

Paar päewa hiljem on sõjawäe Warustuswalitsuse ülem sellele protokollile (nr. 2) järgmise ääremärkuse teinud:

„Kinnitan, peale punkt 6. Kuues punkt ühes sellekohase kirjawahtetusega kinnitamiseks esitada“.

Polk. Rotberg, 15. jaan. 1921. a.

See tähendab: Warustusewalitsuse ülem kinnitas komitee teised otsused, kuna punkt 6, see on: Juschkewitshi saabaste asjus komitee otsuse kinnitamata jätab, nõudes kõiki kirjawahtetust mis sellesse asjasse puutub. Lisaraha 340 marka saapa paarist kokku 3.392.860 marka makseti Juschkewitshile aga warsti wälja.

Warsti pärast seda ilmus „Waba Maas“ (nr. 19 1921.) artikkel „Imelikud juhtumised Põhja-Lääne armee saabastega“. „Kuidas sõjawäe Warustuswalitsuse asju aetakse ja mis see wabariigile maksma läheb“.

Sellels artiklis kirjutati muu seas järgmiselt:

„12. oktoobril 1920. otsustati Ruckmanni hinda arwesse wõttes Juschkewitshile 660 m. paarist määrata, mis 9979 paari eest 6.586.140 marka wälja teeb. Ja raha makseti wälja.

Kui arwesse wõtta Juschkewitshi poolt ette pandud dokumenti, kus öeldud, et poolsaapa paar 24 shillingit maksab, siis oleks Eesti markades nende saabaste hind wõtmise ajal järgmine: webruaris 1920. a. oli pankade ühisel koosolekul 1 naelsterlingi kurs 345 m. määratud, aprillis aga börsekurs 270 marka. Kui aluseks wõtta weebruari kursi, millal osa saapaid rekwereeriti, siis maksaks paar 414 m. ehk kogu summa 4.131.306 m.; aluseks wõttes aprilli kursi, maksaks paar 324 m. ehk kogusumma 3.123.096 marka. Esimesel juhtumisel on riik 2.454.834 m. ja teisel juhtumisel 3.453.044 marka rohkem maksnud.

Kui aga Tallinna-Haapsalu 4. jaosk. rahukohtuniku akti waadata, kus ülekuulatud tunnistajad (põhjaarmeealased) tõendawad, et armee Juschkewitshile umbes kaks miljoni marka wõlgu jäänud ja selle tõttu need saapad Juschkewitshile üle antud, siis tõuseb hinnawahe weel suuremaks. Kuid tehnilisele komiteele näis juba määratud ja väljamaksetud hind 660 marka paarist liig wäike olewat ning määras 15. jaanuaril s. a. Juschkewitshile lisaks 340 marka paari pealt, mis kogusummas 3.392.860 marka wälja teeb, see on: peale selle, kui endine komitee esimees R. „teenistuse huwides“ teisele

kohale paigutatud oli. Otsusega olnud ka riigikontrolli esitaja T. nõus. Kas niiwiisi kaitsetakse riigi huwisid? Ja mis on arweosakonna juhatajal P.—I. komitees tegemist, kes soojalt lisahinna maksmist soovitanud?"

Selle artikli kirjutamises oli kahtlustatud sõjawäe ametnikku Jaan Tulp'i sest oli arwatud et keegi teine ei wõinud nii täielisi andmeid ajalehele anda.

Ennast kaitsedes kirjutab J. Tulp Sõjaministrile 16. märtsil 1921. a. nr. 4 all muu seas järgmist:

„Leian et hra Langebraun oma tõstatamata ja taktita süüdistusega mind haawanud on (awaldusa Juschkewitshi saabasteloo kohta „W. M.“) Selles asjus julgen selgituseks siiski seda tähendada, et mainitud saabaste eest lisahinna määramise küsimus 340 marka paarist tõesti iseäralise agarusega ja väljaspool päewakorda tehnilise komitee istangul arutusele wõeti, sellepärast ei leidnud mina, kui asjaajaja seda mitte korrapäralise olewat ja pean seda, niisama ka hra Pronstiebeli, ilma kutsumata, komitee istagule lisahinna määramist, soovimata ilmumist, iseloomustawaks nähtuseks hra Langebrauni kui komitee esimehe tege-

wuses.“

Selle kümne miljonise summa wabariigi raha saatus on kokkuwõttes siis järgmine:

„Suure jagamata ja lahutamata Weneriigi“ üks wägewatest ülesehitajatest, Põhja-Lääne maadel wõitlew „armee“, oli „Zeusi tahtmisel „põhja läinud“. „Peale“ jäi ainult mõne kümne tuhande pealine plekilist sooja tööde põdeja, külmast ja näljast pigistatud wiletsate inimeste kari, mis kõigi endi miljardite walgete putukatega Eestile kaela langes. Aga ühes kümnete tuhandete haigete taudi ja miljardite walgete putukatega parandas Põhja-Lääne armee Eestile ka 9979 paari poolsaapaid, mis tolli ladudes tema nimel seisid ja need wõttis meie sõjawäe Warustuswalitsus, „nii kui kord ja kohus“, meie malewale. Seal ilmub wiie-kuue kuu pärast korraga keegi Juschkewitsh nagu maa alt, ootamata, konsoment nr. 30 käes, märkus sellel peal, et saapad on „tema“ omandus ja nõuab nende ette ligi 11 miljoni marka, arwates paarist 1100 marka.

Intendantuuri osakonna ülem alampolkownik Karunga määrabki ka komisjoni asja otsustamiseks. Komisjonis on kolm weikemat ametnikku, kes 4. oktoobril ka

kohe otsustawad „silmas pidades“ Kaub.-Tööstus ministeeriumi käesolewa juuli kuus ostetud poolsaabaste hinda 23 shillingi ehk 1000 marka paarist, aga silmast lastes Ruckmanni käesolewal septembril tehtud pakkumist. 44 franki ehk 660 marka paarist ja määravad 1000 marka Juschkewitshile igast poolsaapa paarist.

Riigikontrolli esitaja aga ei ole selle tegewusega põrmugi nõusja toob mitu mõjuwat põhjust ette, millede pärast ta nõusolekust keeldub; sellepärast annab Warustuswalitsuse ülem asja „tehnilisele komiteele“ uuesti arutada, kes ka tehnik Rohi eesistumisel Ruckmanni pakkumist tähele pannes 660 marka paarist määrab.

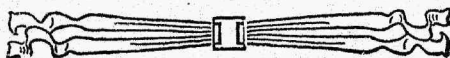
Hinna, 660 marka paarist kinnitab Warustuswalitsuse ülem ja raha maksetakse wälja. Juschkewitsh wõtab üle 6½ miljoni wastu, sest „mis käes see käes“. Pärast aga nõuab adwokaadi läbi weel 4½ miljoni. Warustuswalitsuse ülem kahtleb ja küsib kontrolli arwamist. Sõjawäe osakonna peakontrolöör, kindel kui kalju meres, wastab: „mitte tühte penni üle 660 marga paarist!“ Siiski! Warustusewalitsuse ülem annab asja uuesti „tehnilise komitee“ kätte. Sellest komiteest puudub tehnik Roht, kes komitee koosolekut juhatab, kui 660 marka saapapaarist määrati. Puudub ka selle komitee koosolekul kontrolöör Glaeser, kes kõige esimese „komisjoni“ hinna 1000 m. paarist, wahwalt ümber lükkas. Tema aset täidab kontrolöör Tirmann, kes oma ametwenna tähtsatest põhjustest, ega ka oma ülema kindlast otsusest: „mitte üht penni juurde“, ei hooli, waid komitee protokollile, kus selle esimese komisjoni „akti nr. 108-ga kokkukõlas“, (see tähendab: tähelepanemata jättes, et saapaid küllalt 660 margaga paar pakutakse) 1000 marka paarist määratakse, alla kirjutab: „Olin juures“.

Warustuswalitsuse ülem kahtleb, ega usalda seda hinda otsekohe kinnitada, waid nõuab omale enne weel kõik „sellekohase kirjawahetuse“. Kas ta seda kunägi „must walge peal“ kinnitanud on, on teadmata.

Teada on, et leitn. Ein Juschkewitshile lisaraha 340 m. saapapaarist, kogusummas 3.392.860 marka ilma Warustusewalitsuse ülema otsekohese kirjaliku käsuta wälja oli maksnud.

Ametnik Tulp, kes kui asjaajaja seda hindamist mitte korralikuks ei pidanud ja Sõjaministri tähelepanemist selle peale juhtis, on waheajal teenistusest wabastud.

„Törwa Jaan“

Riigikogu liikmed kas olete kuulnud?

Kas olete kuulnud, et teedeministri kerget käest jälle hakatakse jagama raudteenijaile ja nende perekonna liigetele, nagu küllusesarvest, prii sõidu piletid?

Kas olete kuulnud, et meil õige kõvasti sellest räägitakse, nagu peaks olema ja nagu ka olekski Eesti riik õiguse riik, kus kõigile võimalikult üks õigus maksab?

Ju teie ikka ka kuulnud olete, et sellest üheõigusluse seisukohast välja minnes meil riigiteenijate palgad ühllustatud on, et arstiabi kõigile ühedel ja samadel alustel antakse, et päewarahade seadus kõigi ametkondade jaoks üks ja seesama on jne. Et nende palkade ja kõigi sarnaste soodustuste normeerimiseks alaline komisjon töötab, kes, enne, kui midagi kellegile kätte anda, ettepanekuid ja kawatsusi igakülgselt läbi sõelub, teiste ametkondade teenistuse tingimiste, paiga ja muude oludega võrdleb ja siis asja oma kompetentse arwamisega kõrgemale poole otsustamiseks ette paneb? Et alles sellel moel võib enam-wähem julge olla, et palkade ja muude soodustuste määramine riigiteenijaile teenistuse tingimiste ja seal nõutawate teadmiste, hoole ning wastutuse kohaselt sünnib?

Niisuguses korras on palgad määrat kõigile riigiteenijaile, ka raudteelastele. Järjekuldselt, peab palkadega ja kõige muuga, mis teistegi ametkondade teenijad saavad (näituseks arstiabi), raudteelastegi teenistus samuti täielikult tasut olema, nagu riik seda kõigile võimalikuks on arwand tasuda. Ei ole asi mitte nõnda ja peaks raudteelastele palkade määramisel ülekohtu sündind olema, siis oleks selle parandamiseks jällegi ainus ja üks õige tee, palkade normeerimist uuesti käsile wõtta samal teel, nagu see meil juba maksew.

Nüüd aga on sündind midagi täiesti roopast välja ulatawat. Teedeminister on, olgugi mingi Wene seaduse põhjal, raudteelastele ja nende perekondadele uuesti rikkaliku prii raudteesõidu piletite saamise sisse seadnud.

Lugege ometi natuke neid teedeministri määrusi. Iga kahe kuu peale võib raudteenija ise ehk tema perekonna liige saada hinnata raudtee pileti sõiduks kogu riigi raudteede piirides. Pealegi wõiwad raudteelase perekonna liikmed alla 14 a. märgitud saada piletisaajaga ühisele piletile. Nii siis wõib teenija ehk tema „perekonna liige“ nähtawasti weel terve karja „perekonna liikmeid alla 14 aasta wanu“ oma prii pileti abil enesega „priiit“ kaasa wedada,

tähendab isikuid, keda üksigi teine kodanik laps e piletigagi sõidutada ei saa. Katsuge korraks wäljarehkendada, mida see teedeministri heldus wäiksele Eestile maksma läheb. Raudtee teenijaid on 4500 inimese ümber. Ehk küll 1922. a. eelarwe järgi seda kogu wähendatakse umbes 4100 hinge peale, siiski wõib kahtlemata oletada, et prii-piletite saajaid koguneb minimaalselt 5000 hinge, sest peale otsekoheste raudtee ametnikkude ja alamteenijate antakse ju prii-piletid ka töölistele (kas ka raudtee mitmesuguste tehaste töölistele?), „ettewõtjatele raudtee tegewuse nõudel“, „raudtee pensionäridele“, raudteelaste organisatsioonide esitajaile ja kes teabki kindlasti ütelda, kellele weel, sest määruse piirid on nähtawasti õige weniwad. Nii siis — miinimum 5000 (kui aga ka tehaste töölised piletid peaks saama, siis julgesti küll 7000—8000 inimest) wõiwad aastas 6 korda kogu Eesti wabariigi raudteedel end ja omi „perekonna liikmeid alla 14 a. wanu“ ilma maksuta sõidutada lasta. See teeb wälja wähemalt 30 tuhat edasi-tagasi sõitu. Arwame iga sarnase edasi-tagasi sõidu — maksulise pileti ostmise korral — läbistikku wähemasti 200 kuni 300 marga ette (mida küll kõrgeks lugeda ei saa), siis jääb teedeministri sellesuguse lahkuse läbi riigil kuus kuni üheksa miljonikest sissetulekut saamata.

Agaga teedeminister ütleb wast: see sissetulek jääks ikkagi tulemata, sest kui prii-piletid ei antaks, siis ju waesed teenijad (ja waesed ettewõtjad, eks ju?) ei sõidaks ka.

Õige. Niipalju mitte. Agaga kellel tõesti waja, see sõidaks ikkagi, kuid omal kulul, nagu iga teine kodanik ja ka riigiteenija. Agaga ei saaks olema teenimata eesõigusi lõbu- ja hangeldamise sõitusid ning wedu.

„Kas see siis ka midagi tähendab, ja kellesse see puutama peaks, kui meie, raudteelased, nii ütelda, asjaga ise oma wahel toime saame?“

Wõi nii? Katsume siis arwusid teisest küljest. Eelpool nimetatud 5000 hingest sõidab igaüks igal üksikul korral edasi-tagasi läbistikku wähemasti küll 200 klm. maha, kuue piletiga aga aasta jooksul 1200 klm. Seega sõidaks siis 5000 inimest 1200 klm. korda 5000 s.o. 6,000,000 klm. aastas ehk umbes 16500 klm. päewas. Ehk: 5000 isikut saawad aasta jooksul igaüks 6 priisõitu, teeb wälja 6 korda 5000 s.o. 30,000 priisõitu aastas ehk 83 priisõitu päewas. Kui aga „perekonna liikmeid alla 14 a.“ raudtee pensionärisid, raudteelaste organisatsioon-

nide esitajaid, koguni „ettevõtjaid“ raudtee tegewuse nõudel jne. jne. arwesse wõtta, siis peab küll küsima, kas nende priisõituse saajate arw päewa kohta mitte 100—150 peale ei tõuse. Mitu waguni täit see on? Nüüd üteltu siis teedeminister, kui ka raudteelased, kas see on nii wäga nende oma asi ja kas siin ei ole ka teistel kodanikkudel sõnakest kaasa rääkida, kui ühe ametkonna eralõbuks riik wagunisi peab pidama, neid remonteerima, korras hoidma ja maksuta ühtelugu edasi-tagasi sõidutama. Ja õigus? Kuhu see jääb? Raudteelastelt kui kasu saajatelt, muidugi oodata ei wõi, et nemad asja tema õiges walguses näha suudaks: oleks lootusetu mõte neilt siin arusaamist nõuda, aga minister, aga minister! Kus oli tema aru? Wõi ei olnud tal aega asjasse süweneda? On pool riiki walitseda, kus siis aega jääb kaaluda, mida alla kirjutada, mida mitte? Kas oli nii? Aga waewalt wõis ka see olla. Sest ajalehtede sõnumite järgi olla küsimus vähemasti paaril korral teedeministeriumi nõukogus harutusel olnud ja seal ikka wastuwõtmataks tunnistet. Nii siis pidi ministril küll põhjust olema kahelda, kas on kohane ja õiglane, raudteelaste poolt talle sarnase wisadusega pealetopit määrust kinnitada wõi mitte.

Nüüd siis sõidawad raudteelased oma südame lõbuks ja isamaa auks teedeministri armust raudteedel priipiletitega ringi ja weawad, kui heaks arwawad, ka oma „perekonna liikmeid alla 14 a. wanu“ enesega ilma ja elu waatama. Ikka ilma maksuta.

Suur oled sa, raudteelaste jumal!

Teie küsite: „kuidas tohtis minister sarnast määrust anda?“

Oo, seaduse tähe järgi oli tal selleks õigus! Ühe weneaegse seaduse järele, mis sealt ajast pärit, kus reisirahade ühtlustami-

sest weel juttugi ei olnud, ammugi weel mingist muust üheõiguslusest.

Aga on ka kirjutamata seadusi. Neid peaks ka wäga terawalt tähele panema, wähest weel terawamaltki, kui kirjutet seadusi.

Eesti Wabariigil on juba tükk aega olemas oma enese wõimude poolt wälja ant reisi kulude seadus, mille järgi komandeerimiste ja ümberpaigutuste puhul sõidu ja kraamiweo kulud tasutakse. See on puht Eesti oma seadus, ja sellepärast peaks nüüd küll pimedalgi selge olema, et selle seadusega peaks pidama natukenegi kontakti ja mitte ühele osale riigiteenijast teiste riigiteenijate ja kodanikkude kulul (sest, nagu näidet, kellegi ja millegi kulul see kõik ju ikkagi sünnib) ülisuuri eesõigusi anda. Ametisõitude tasu seaduse järele ei tasuta kellegile riigiteenijale kraami wedu enam, kui 1600 kilogrammi, s. o. ligi 100 puuda eest, nüüd aga saab raudteelane, kellel esimese klassi priipileti saamise õigus, teedeministri määruse põhjal ilma hinnata 5000 klgr., s. o. umbes 300 puuda majakraami ning peale selle weel 1 lehma, 1 sea, 2 lammas ja kodulinnud ära wedada.

Suur oled sina raudteelaste jumal!

Teiste ametkondade teenijad on kohmetud selle üheõigusluse mõistele näkku löömise üle, ajakirjanduses on asi laitud leidnud, riigi ja omawalitsuse teenijate keskkliidu saadikute kogu protesteerib, aga ülekohtus õitseb edasi.

Suur oled sa, raudteelaste jumal!

Aga wäike, wõimetu ja nigel-nägel sina, Eesti riigikord ja üheõiguslus, kui sarnased nähtused sündida wõiwad otse kui sinu kiuste.

Noh, Riigikogu, ja teie, kõik tema liikmed! Kes teie ülemat wõimu riigis esitate. Mis ütlete teie selle kohta? —o.

Ka sina, Brutus...!

Eesti arstide selts on Tallinnas riigiteenijale ja nende perekondadele arstiabiandmise eest honoraari kõrgendada otsustanud 1-st now. arwates.

Lühidalt ja selgelt: honoraari kõrgendada!

Senini maksis wisiit arsti juures 60 mrk., edaspidi aga 100 mrk. Samuti kõrgenewad wäga märgatawalt teised maksud, nagu arsti wisiit haige juures kodus (päewal 120

marga pealt 200 m. ja öösel 200 m. pealt 400 m. peale; pühapäewal hakatakse ka öötaksi järgi wõtma) jne.

Umbkaudu wõttes kõrgendawad arstid oma honoraari 65—100% wõrra.

Waesed Eesti arstid! Mitte wast ehk nii waesed raha, kui selle poolest, et neil nähawasti aega wõi midu wõimalust pole jälgida, kuidas elukallidus kogu ilmas — ainult Wenemaa wälja arwatud, — ning ka

meil Eestis juba märgatawalt alaneb. Neil aga, s. o. arstidel nimelt, pole sellest nähtawasti aimu. Ja nad näewad ainult ühte mällestawat, et töötasu kord korralt ikka kõrgemale kruuwida. Sest nii teewad ju teised ka: kingsepad, rätsepad ja eriti hoogsalt weel woorimehed. Küll heidetakse rätsepadele ja woorimeestele ette, et nad maro-dööriwad ja elukalliduse langemiselgi oma ahnitsemiseni ulatawa isu taltsutamise asemel sellele weel õli juure lisawad, kuid, tule taewas appi, kas siis Eesti arstid neist maha jääda tahawad! Kuule noh!

Aga võib olla, arwawad auwäärilised arstid, et siin waks wahet on: woorimehed, rätsepad ja kingsepad pigistawad raha otse inimese käest, kellega neil tegemist on, arst aga saab oma waewatasu riigilt, nii et ega's tema abitarwitajal riigiteenijal sellest külm ega soe wõi olla, kui palju tohtra herra taskulu õieti välja teeb.

Muidugi, muidugi! Aga kas see asja meile ja kogu Tallinnale kergemaks teeb! Kas ei ole meie austatud arstid kunagi, noh, kas wõi koolipoisi põlwesgi, kui nad weel ehk natukene aatelisi kalduwusi hinges liikuwat tundsid, kuulnud wõi lugenud, et „kõigi nähtuste täielsusel peaks India okeani kukkunud liiwaterekese mõju Baltikumi rannas tunda olema“. Nii on siis igal wäiksemalgi nähtusel oma mõju ja tagajärg, seda enam weel sarnasel, nagu arstide tasu kõrgendus meil nüüd, kus elukalliduse langemine alganud ja kus iga arusaaja inimene ometi selle langemise kiirendamiseks kaasa peaks aitama. Mõeldagu ometi, mis see nõuetaw kõrgendus riigile maksma läheb. Ja kes see riik siis on? Ka aabitsa tõdedest ka weel kõnelema peab? Täiskaswanutele? Tuleb aga nii välja.

Riigiteenijate arstimise eest saadaw tasu

ei olewat enam kokkukõlas erainimestelt saadawa tasuga... Nojah! Siis nähtawasti jatkati wiimasel, s. t. elukalliduse langemise ajalgi erainimestelt wõetawa tasu ülesse kruuwimist? Eks ju? Nüüd upitatakse riigiteenijate pealt nõutaw tasu ka ülespoole, siis võib jälle erainimestele ütelda: „waa-dake, juba riigiteenijate pealt saame nii ja nii palju, selepärast siis...“ jne. kas wõi Ararati mäe tippu.

Nii siis: Eesti arstid nõuawad jällegi ja uuesti honoraari kõrgendust.

Aga kui arstid nõuawad, miks ei peaks siis mitte ka trükitöölised nõudma, kui trükitöölised kruuwivad, kas peaks neist siis wabrikutöölised ja wabrikutöölised raudteelased maha jääma? Ja nii edasi ikka ratasringi, ikka ratasringi, nagu ta siamaani käinud. Rätsepad ja woorimehed oskawad sellel teel muidugi kõige paremini toimeta-da. Ja Eesti arstid nendega kaasa.

Ka sina, Brutus...!

Haritlased üteldakse maa sool olewat. Aga mitmegi kurwa nähtuse juures, nende seas ka praegu arstide tasukõrgenduse nõudmine, tikub walus kahtlus selle wõrdluse kohta hingesse.

Aga teie, woorimehed, teie, kelle maro-döörimise himu nii palju piitsutatud on ja kahjuks nii mõnelgi korral õigusega, kas teie ei wõtaks õige kord ette diplomeeritud meestele häbi teha? Teil on Tallinnas oma selts: wõtke seal taksid määrad (ma ei räägi ametlistest, waid tegelikkudest „taksidest“) kõne alla — alandage nad praeguse aja hobusetoidu ja inimese hädatarwikkude tarbeainete hindadele wastawalt. Kas te teate, et te sellega kaudselt ka omale hea teo teeksite ja — ühes sellega annaksite teie laksuwa kõlblise kõrwalopsu meie — arstidele.

Oda.

Tallinna Tolliwalitsusest.

Tallinna Tolliwalitsuses on Eesti Waba-riigi algusest saadik siiajani puudunud kindel, energiline, asjatundja ja korralduswõimeline juhataja, millepärast ka seal kõik aeg kindel kord on puudunud. Sisemise korra puudusel ei ole, näituseks, laduraamatuid mitte korralikult pidada wõidud, sest laduraamatupidaja ei ole mitte korralikult tarwilisi andmeid saanud. Sellepärast et laduraamatuid polnud mitte korralikult peetud, oli palju segadusi ladudes ettetulnud. Praegu, nowembri kuus, ei ole weel käesolewa

aasta ühegi kuu aruannet Riigikontrolli saanud. Pooled dokumendid möödaläinud aastast on kontrolli alles andmata; käesolewast aastast rääkimata. Raamatupidamine näib seal üleüldse segamini olema, **iseäranis juhime tõsiselt Rigikontrolli tähelepanekut 1919. ja 1920. aastate „tagatis arwete“** peale, sest meil on andmeid, mis põhjust annawad arwamiseks, et seal asjad mitte korras ei ole. Oleme walmis ka kontrollile neid andmeid tutvustama. Praegu on jälle Tallinna Tolliülema wahe-

tus päewakorral. Meie küsime: „kas on üleüldse võimalik leida ja saada tarbekohalist meest, kes 10.800 margase kuupalgaga niisuguse suure töö ja vastutuse oma peale võtab, kui Tallinna Tolli walitsus on?“ Ja meie võime kahtlemata wastata: „ei ole võimalik!“ On ametnikka Tallinna Tolliwalitsuses 6000 marga kuupalgaga teeninud, aga niipea kui juba sissetöötanud on, on nad sealt lahkunud ja eraäridesse läinud, kus neile keelamata 15.000 marka kuus maksetakse. Kuidas võib siis tahta ja uskuda, et mees kellel suured kogemused tollialal, ja selle tõttu eraärides 20.000 marka ja rohkem kuus palka võib saada, läheb Tallinna Tolliwalitsuse juhatajaks.

Kas on see riigile kasulik, et riigiasutuste juhatajate ja spetsialistide ametnikkude palgad madalad peetakse? Et see seda mitte ei ole, näitavad tagajärjed kõigi riigiasu-

tuste juures, kus ettekirjeldamata suured segadused walitsewad, mis riigile mitme tuhande wõrra rohkem kahju teeb kui puudulikkude palkade maksmisega kokku hoida suudetakse. Alawäärtulise palga maksmisega sunnitakse inimesi teisi teisi otsima, et võimaldada endale wähegi inimlikku eluülespidamist. Nende endiste ausate inimeste arw ei ole mitte wäike, keda riik alawäärtulise palga maksmisega kelmideks on teinud ja weelgi tegema saab.

Makskem palka, et ametnik wähegi korraliku inimese kohaselt elada võib ja nõudkem ametile wastawat oskust ja teadmisi ning tublit töötamist, siis kaowad riigiasutustest riiki hukatusesse wiivad nähtused, nagu ääretu saamatus, pöörane korralagedus ja wargused.

Tallinna kodanik.

Ohwitseride keskkogu juhatus arusaamine aumõistest ja wabariigi põhiseadusest!

Mõni päew tagasi saatis Wabariigi ohwitseride keskkogu juhatus esimees polkownik Unt wäeosade ohwitseride kogudele ringkirja, milles ta „Walwes“ nr. 1. ja nr. 2. ilmunud ohwitseride kursustel ette-
tõlnud wäärnähtusi käsitawate artiklite kohta wäeosade ohwitseride kogudel seisukohta palub wõtta, põhjendades sellega, et nende artiklite autorid „loobiwad mustust ja katsuwad lõpulikult maha teha ühte meie sõjawäe asutustest — ohwitseride kursusi, — sealjuures sõjaministri korraldusi ja ta päewakäskusid kritiseerides.“

Ohwitseride keskkogu leiab, et:

„1) Siiaamaani kogutud materjaalist selgub, et ülewalnimetatud artiklite autorite poolt on awalikus ajakirjas ettetoodud faktid, mis suuremalt jaolt ümbermoonutatud ja kaugeltki tõeludele ei wasta, missugune asjaolu ohwitseride aumõistega kuidagi wiisi kokkukõlas ei wõi olla.

2) Kuigi oletada, et nimetatud artiklite autoritele kursustel wiibimise ajal ülekohut oleks tehtud, siiski ei oleks nemad pidanud õiguste jaluseadmiseks sarnast teed wäljama. Kui ohwitserid, oleks autorid kõige pealt pidanud seaduses ettenähtud teid tarwitama oma õiguste jaluseadmiseks, s. o., oma otsekohese ehk kursuste järgmise ülemuse ees kaebtusi tõstes jne.

Ülewaltoodud asjaolusid arwesse wõttes leiab ohwitseride keskkogu juhatus, et Wabariigi ohwitseride kogud ei wõi mitte seisukohta wõtmata jätta nimetatud autorite ohwitseride teguwiisi kohta asja fõigekülgeks walgustamiseks, mis aga ainult siis võimalik, kui autorite nimed teada on, et nendelt ligemaid seletusi nõuda. Sellepärast paneb juhatus Teile*) ette oma kogu tegewliikmetele järgmised küsimused ette panna:

1) Kes on kirjutanud kuukirjas „Walwe“ nr. 1 artikli — „Kas see riik jne.“?

2) Kes on kirjutanud kuukirjas „Walwe“ nr. 2 „Weel ohwitseride kursustest“?.

3) Kes on oma arwamised ja otsused kuukirja „Walwe“ toimetusele annud ohwitseride kursuste kohta?“

See ringkiri tekitab kõige suuremat imetust ja peab tunnistama, et ta ohwitseride keskkogu juhatusel sugugi au ei tee. Te-
kiwad küsimused: 1) Mifs ei wõeta siis mitte „Walwe“ toimetust otsekohe seaduslikule wastutusele, kui leitakse, et nendes artiklites toodud faktid moonutatud on ja tõeludele ei wasta, waid otsitakse nende autorite isikuid sel iseäralisel kaudsel teel?

2) Mis mõtleb keskkogu juhatus nende „ligemate seletuste“ all, sest asja sisulist külge peaks küllalt ometigi juurdlus

*) S. t. iga wäeosade ohwitseride kogu esimehele

walgustama, kuna neis artiklites kursuste juhatusse vastu otsekohesteid süüdistusi leidub? Ja 3) Kuidas wõivad ohwitseride kogud asja kohta enne juurdluse lõppu seisukohta wõtta, kui weel selgitatud ei ole need põhjused, mis ohwitserisid sarnasele teguwiisile sundisid? Ja lõpuks, — kas ei sisalda sarnane ohwitseride keskkogu juhatusse teguwiis ohwitseride kodaniku õiguste wägistamist, mis ainult wast endisele sarnarmiwalitsusele kohane oli?

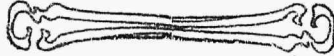
— Selge on, et wäeosade ohwitseride kogud selle ringkirja kohta ainult ühe seis-

kohta wõtta wõivad, nimelt niisuguse, mis nende kodaniku õigusi kaitseb.

Selleks tuleb Wabariigi ohwitseride keskkogu juhatusse ainult Wabariigi põhiseaduse par. 13. meele tuletada, mis sõnasõnalt järgmiselt ütleb:

„Eestis on wabadus omi mõtteid awaldada sõnas, trükkis, kirjas, pildis wõi muul viisil. Seda wabadust wõib kitsendada ainult kõlbuse ja riigi kaitseks. Tsensuur Eestis ei ole.“

„X“ wäeosade ohwitseride kogu tegewliige.

Kroonika.

Wene piiril naiste sukki ja aluspesu salakaubana tabatud.

Narwa tolliwalitsus konfiskeeris „Põhja Kodu“ teatel Narwa raudteejaamas 27. oktoobril ülepiirisõitwa Eesti-Wene piirikomisjoni esimehelt, kindral-staabi polkownik Bach'ilt kaasasolewat Wenemaale sissewadedada keelatud kraami — umbes 30 tosinat poolsiidist naiste sukke, 10 paari sooje aluspesu, siidi-salle jne. Mainitud kraami leiti B. aluskotist. Leidmise juures olla B. seletanud, et tema ei teadwat, mis aluskotis on.

Leidmise üle on tehtud Narwa tolliwalitsuse agentide poolt protokoll, mis saadetud wastawaisse ametkohtisse. Kraam on hinnatud 30.000 Emk. peale.

Kuna eelseisew teade uskumatalt kõlab, kontolleerimine seda omapoolt traaditeel Narwa tolliwalitsusest, kust see ometi kinnistust leidis. („Waba Maa“).

O. Strandmann andis eila Riigikogule ära teadaanne, et tema esimehe kohalt lahkub. Ühtlasi lahkus ta ka Rk. rahaasjanduse komisjoni esimehe kohalt. Olles Rk. esimeheks ja rahaasjanduse komisjoni esimeheks, täitis hra Strandmann juriskonsultina ülesandeid äris, kes wabariigi walitsusest põlewkiwi kontsessioone kauples. Kontsessioonidesse puutuwad seadused arutatakse aga rahaasjanduse komisjoni Riigi kontrolli, kes riigile kahjulikkude kontsessioonide vastu kohustatud on Riigikogu ees protesteerima, taheti ka rahaasjanduse komisjoni alla seada.

Meie waikisime Riigikogu prestishi pärast. Kuid herra Strandmann hakkas enese küllalt iseäralikule talitamisele Riigikogu

wanematekogu sanktsiooni nõutama ja sundis asjast kõnelema. Tema lahkumine kõrgelt kohalt oli ainuwõimalus asja lahendamiseks. („Sotsialdemokraat“).

Sõjawäe nahkade loole,

„Walwes“ nr. 2, on täienduseks juure lisada, et nagu selgus, on Kaub.-tööst. ministeerium juudile, kellele nahad kõlbmatuse pärast tagasi olid saadetud, parkimise raha 87.360 marka, iseäralises kiires korras, wäljamaksnud, ilma et Warustuswalitsusest enne järele oleks küsinud, kas nahad lõpuliikult wastuwõetuks olid tunnistatud.

Kellegi asjatundja arwamise järele ei ole nende lambanaharäbalate wäärtus mitte üle 30 marga tükk, pargitult, kuna ometi 120 m. tüki parkimise raha otsekohe wälja makseti. Kodanik.

Eksitaw trükiwiga „Walwes“ nr. 2

on parandamata jäenud, mida lahkelt wabandada palume. Nmelt artiklis „Mis teha“ on 16-mal leheküljel kuuenda rea lõpul olewa sõna „rahasummad“ järele järgmised sõnad wälja jäänud:

„enam-wähem korras olewat. Üleüldine“ Nii tuleb see lause järgmiselt lugeda: „Raha saadi—ja järgmisel päewal leidsid kontrolöörid staabi rahasummad enam-wähem korras olewat. Üleüldine waenulikkus aga, mis kontrolööride vastu igal sammul awalikuks tuli, ei lubanud wiimastel põhjalikumad rewideerimist ette wõtta ja wiimased olid sunnitud ära sõitma.“

Toimetetus.

Kirjawastused:

Eesti Pank, Ötendus ilmub Walwe Nr. 4.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIT“.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.